

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Преплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 2.

У Сомбору, 10. Фебруара 1885.

Год. XVII.

РАСПИС НАГРАДА.

Ово уредништво уважавајући предраго поверење, које му указаше 28 учитеља из јуначке Црне Горе као и сви г. г. учитељи и учитељице србских народних школа у Новом-Саду и у Кикинди, предплативши се ове године на „Школски Лист“, а при том жељећи по могућству од своје стране допринети живљем полету наше педагошке књижевности, расписује за ову годину награде за три најбоље педагошке расправе, које ће у течају године 1885. изаћи у „Школскоме Листу.“

Прва је награда *три* дуката, друга *два* дуката и трећа *један* дукат.

Које расправе заслужују награду одредиће умољени пресудиоци, који су изван овога уредништва и којих ћемо имена у своје време саопштити.

Усвајајући предлог сл. учитељског збора у Сентомашу од 23. Децембра 1883. (види бр. 1. „Шк. Л.“ од 1884. стр. 11.) препоручујемо по ново особито ове теме за писање чланака за награду:

Шта је задатак учитеља уопште?

Које су мане домаћег васпитања?

Шта се има чинити при васпитању женских?

Шта има да чини учитељ за одржање запта?

Које су зле следи једностраног образовања?

Какав је савестан учитељ?

Како се може деци омити похађање школе?

Шта чини народна школа за образовање људско?

Награде ове могу добити само народни учитељи и учитељице, који своје расправе до Петрова дне о. г. овамо чисто и читко написане пошљу.

Писци расправа, које се надтичу за награду, не именују се на истима, него треба своје име у запечаћеном писму својој расправи да додаду. Писма уз ненаграђене расправе доцније ће се уништити.

Уредништво се нада, да ће овај распис награда наћи одзива у нашем учитељству и да ће оно окушати своју снагу у утакмици, на коју га позивамо и која може бити само од користи за србску народну школу.

У Сомбору 1. Фебруара 1885.

Уредништво „Школског Листа.“

ШКОЛА И РОДИТЕЉИ.

Шта иште школа од родитеља? Школа иште од родитеља : да и они код куће држе ђака у зашту, у покорности и послушности, чистоћи и реду, пристојности и уљудности, смерности и побожности, једном речи: да тај и код куће све дужности добра ђака тачно врши; а за то има учитељ да учини родитеље пажљиве, чим би опазио, да им ђак нагиње на противно.

Даље иште школа од родитеља; да се они заузимљу и за учење ђака, и то да бар они родитељи, који знају читати и писати, рачунати и појати, увек пре но што би им ђак пошао од куће у школу, да му прегледају задаће, што их има из читања, писања, рачуна, појања и друго, и да га препитају бар оно, што има да научи из читанке на изуст, песмицу, правило, пословицу, загонетку, или да понове с њим задату приповетку, молитву и друго, и да највећма наваљују за оним, у чему им је ђак најслабији; а за то има учитељ да учини родитеље пажљиве, да знају, у чему је тај најслабији, па да му код куће ако треба још и припомоћи дају, ако не другче, а оно старији ђак који, да га и код куће вежба у оном.

Још иште школа од свију, па и од оних родитеља, који не знају читати ни писати, да се заузимљу за свечаности школске и да долазе бар на испите ђачке; а учитељи имају то да објаве родитељима и ове преко одређене деце да позову да дођу.

Најпосле иште школа од родитеља: да буду праведни судије учитеља, особито кад овај по закону и прописима мора да опомене и да казни ђака за преступ у школи ил' ван школе; или кад мора да га у разредници (класификацији) баци натраг, или мора да га задржи, да понови разред, — пошто то ни једно не чини, ни један учитељ по својој вољи, него по школском закону и по наредби прописаној од више власти. А за то има учитељ, чим опази, да који ђак тако ради, да ће га морати казнити, ил' у разредници бацити натраг, ил' задржати да понавља разред, да то одмах саопшти и родитељима, да би и они код куће наваљивали на ђака, да се попашти, да у разредници не пада нити да мора понављати разреда; а ако је рђавог владања да га осим опомињања још и чувају и спречују у неваљалству, и да никако не дају неваљалству отети маха, јер ће то баш њих и децу им да осрамоти и да убије.

ШТА СЕ ИМА РАДИТИ ДА НАМ ШКОЛЕ БОЉЕ НАПРЕДУЈУ.

Сви ми од срдца желимо напредак школе наше. Само што се различита често супротна мњења појављују о том у чему се састоји прави напредак школски. Неки би хтели да у нагомиланом товару знања, у многозналости, траже напредак школски; други у лепим зданијама и у удобном школском намештају и училима; трећи у материјалном обезбеђењу народних учитеља, четврти у високом образовању и у самосталности учитеља мисле наћи условља за напредак школе.

Много се за последњих 15 година о школи и о школском напредку говорило, писало, законима прописивало и поправљало, — али ипак са свију страна па и код других напреднијих народа подижу се тужбе, да народне школе неодговарају великом очекивању, а искуство нас уверава, да и код нас ненапредује у свему народна школа онако, како се томе народ наш надао, шта више, у многом обзиру, школе нам данашњим даном горе стоје, него пре 15 година.

Истина немиле околности, у којима живимо, разна трвења у народном животу, а особито покомунаљивање наших школа у бившој војеној крајини и у Славонији и Хрватској, много сметају развитку и напредку србских народних школа. Али при свим спољним незгодама, могле би наше школе ипак напредовати, кад би сви србски учитељи са вером и одушевљењем, са љубави и уверењем пригрлили свој свети позив и живили и радили једино за благо школе и поверене младежи, васпитавајући ову у духу православне вере и благодарности и у духу миле наше народности, и кад би изабране од народа местне школске власти својски око тога настојавале, да се у народној школи деца уче и васпитавају у том за нас једино спасоносном правцу, подпомажући, упућујући, подстичући и побуђујући учитеља у вршењу његове свете дужности, а исправљајући све мане и недостатке и бодрим оком пазећи, да се наредбе и правила за наставу и васпитање школско одређена и прописана точно извршују.

Високи србски народни школски Савет издао је још год. 1878. на броју 34. „Наставни план за србске народне школе“ придодавши овоме доцније сходна упутства и допуне у обзиру учења мађарског језика за школе србске у Угарској, према захтевима државног закона од 1879.

Што се у том општем наставном плану прописује, то је minimum од онога, што се у свакој србској народној школи у данашњим околностима постићи може и постићи мора

На жалост данашњим даном многи се млађи учитељи и не обзиру на овај наставни план и на правила дидактике и методике, него сваке године одступају од прописа школских, па после неколико година службовања, у место да боље и темељније делају, — раде све мање и слабије, и отдају се механизму школском радећи без воље и заузумања, без поноса и одушевљења, тек онако под морање и као за љуту невољу.

Кад се сетимо оног златног доба наше школе за време негдашње војводине србске између 1857. и 1860. године и доцније до 1870.; морамо се заплакати, што сада ни из далека не налазимо у нашој школи онакову красну и плодотворну наставу у вери и благодравности; онакав напредак у србском и особито у славенском језику, у рачуну, у црквеном појању па и у реалним знањима, какав се онда у школама нашим у опште показивао, и којим су школе наше под мудром управом општељубљеног нашег школског саветника Дра Ђорђа Натопшевића онако брзо процветале и добра гласа себи стекле и у народу нашем и код туђинаца. Онда нисмо имали ни толико и таквих школских и помоћних књига, ни учила, ни школских закона и правила, као што то данас све имамо; али је било добра стручна надзора, било је добре воље и одушевљења међу учитељима; било је вере, и љубави, која је такорећи чудеса чинила и школу нашу дивно унапредила била.

Сад све друго имамо, али је ослабила на многи мести вера и љубав, ослабило самопоуздање међу учитељима, ослабило жарко родољубље и самопрегоревање; а појављује се местимице немар и нехатост, непоштовање сваког ауторитета, — а то све води к назадку и грози пропашћу школи нашој особито у данашњим приликама.

Сав народ наш тужи, што му се школе у Хрватској и у бившој крајини покомуналише, и што се у њима неучи више црквено читање и појање, па из предела тих подиже се вапај до највиших земаљских власти и захтева се, да се србска деца уче србској и црквеној књизи у школама, да се уче закону Божијем и црквеном појању и читању апостола. И саме државне и местне грађанске власти већ почињу овој народној жељи на сусрет излазити, а у исто време у једној од знатнијих

србских община народни учитељи покомунаљене србске школе званично изјавише, да неће да знају за наставу у црквеном језику и појању, неће да поје у храму Божијем, изговарајући се пред иноверним властима, да они нису кантори и доказујући, да би настава у црквеном језику служила на уштрб напредку србске деце у мађарском језику.

Ово је доиста безпримерна дрскост и безобзирно обарање своје србске школе из темеља, каквом се не би човек ни од највећих злотвора надао!

С тога је крајње време, да сви свестни учитељи и сви пријатељи народа нашег, а особито местне школске власти, оваком извртању истине на пут стану и да се предупреди свака могућност таковога самовољства у школи србској, била она по спољној управи својој вероисповедна или комунална.

Особито од сваког србина учитеља србске деце с пуним правом изчекује наш многострадални народ, да срцем и душом буде одан светој православној вери нашој, која нас је за време петстолетњег страдања сачувала и одржала, и која нас је и у будуће једино сачувати, одржати и истински унапредити кадра.

Са вером љубави и одушевљењем и са самопрегоревањем треба да сваки србски учитељ поучава младеж србску у вери православној и у библијским повестима, у црквеном појању и читању; да их учи читању апостола, часловца и псалтира; да их васпитава у побожности и у добрим правима, да их води у цркву и омили им бављење у цркви, и да с њима и сам при богослужењу у цркви појући и читајући саучествује, као живи члан своје цркве, на духовно сазидање младежи и васколиког народа, и да делом и примером својим привикава децу и народ делателном животу у цркви и у црквеној заједници.

Србски учитељ, као чувар народности наше нека учи своје ученике чисто и правилно србски говорити, чисто, лепо и разговетно писати, течно и разумљиво читати. Нека својски настоји, да у школи красне садашње србске читанке послуже:

а) за основу и средиште моралних поука, приповедајући ученицима својима живим словом моралне приповедке, што се у читанкама налазе; вештајући их у разумљивом читању и приповедању тих приповедака, и уцућујући их, да изводе себи узоре и правила живота из тих красних поучних приповедака;

б) да природописне и друге описе, што се у читанкама на-

лазе, употребљује при настави као основу за набављање реалних знања и за поуку о чувању здравља ;

в) да оне красне песмице што су у читанкама, задаје деци за вештбање у лепом читању, за учење на памет, декламовање и певање, те тим да поради око припитомљавања срца и облагорођења душе дечије. Уз то бољим ученицима нека задаје за читање и декламовање најодабраније народне песме, особито оне косовске, избегавајући изразе и песме, што се неслажу са моралношћу, њежношћу и са питомим нравима ;

и г) напоследку да загонетке, што су у читанкама употребљује за вештбање у погађању, изоштравајући тим разум својих ученика.

Тако може читанка уз живо слово и заузимање ваљаног и вештог учитеља, послужити за средиште умног моралног и естетичног васпитања и образовања, и учинити, да излишним постане употребљавање других ручних књига у народној школи нашој.

(Свршиће се.)

О ДЕЧИЈЕМ ВАСПИТАЊУ.

(Говорио у срб. учитељској школи Сомборској на Светога Саву 1885.

Младен Борђошки свештеник)

Држим да нема Србина, који незна житије Св Саве, и оно се овде на овом месту већ више пута говорило, с тога ћу свој поглед само на једну црту из његовог живота бацити. Он је оставио сјајне краљевске дворе свога оца, презрео је сујету богатства и господства и отишао је у манастир, да у посту и молитви живи. Због својих заслуга, које је тамо стекао, постављен је за првог Архиепископа српског; но св. Сава није сео на архиепископску столицу да се на њој одмара, него да се за бољак свога народа стара. Он је подизао српске народне школе и тим је положио темељ српској просвети. Због тога је њега благодарни народ изабрао за покровитеља српских народних школа.

„Учи дете према путу којим ће ићи, па неће одступити од њега и када остари“ (прич. 22., 6.). То је изрека премудрога Соломона.

Изображење дечијег ума и срца зацело је најглавнија али и најтежа задаћа и дужност родитељска. Ми добро знамо, да може наша будућа срећа од првог утиска на чувство наше зависити, да обичаји и предрасуде јаку моћ над нама имају; и

да нас много труда стаје онај пут оставити, којим смо често ишли, на ком смо много задовољства налазили, и који смо дуго за најсигурнији и најбољи сматрали, — онда и лако појмимо да много од тога зависи; да л' су нам се у младости истини или варљиви услови живота представљали; да л' су нам се рђава или ваљана мишлења говорила; и да л' су нас добродјетели и побожности, или греху и лакомислију учили. Дакле ако желимо добродјетелно живити, то морамо неке препреке одклонити или их прегазити, а због тога нам је врло нужно посматрање васпитања дечијега.

Ја ћу сада само на неке мане при васпитању деце позор обратити.

Прва је погрешка што се код деце сујета подрађује, која се временом у гордост претвара. Ни једна се страст не може тако лако у људском срцу угњездити, као сујета; и ваљда ни једна не може тако на странпутице завести, као та. Ми смо по природи јако склоњени да себе за боље држимо него што смо збиља; и ако се та наклоност у младости укорени, то она за кратко време ојача тако, да је се после и са највећим трудом неможемо ослободити. Она нам очи засени, те наше погрешке и слабости невидимо, дакле на поправљење и немислимо. Она нам уши заглуне, те опомене и одвраћања наших учитеља и пријатеља, шта више ни наше савести не чујемо. Ми се онда више нетрудиимо да се у добродјетели крелимо, јер нам се чини да смо у њој савршени. У хришћанским прописима хиљаду тешкоћа налазимо, јер су нашем живом уображењу и нашим страстима противни; а условља за поправљење, која нам се пружају, — недопадају нам се, јер се са нашом сујетом не слажу. — А трудимо л' се ми да тог нашег опасног непријатеља одклонимо? Чувамо л' децу да она његову моћ неосете? — Напротив, сва се средства употребљују само да се сујета одржи. Одма се из почетка појмови разлажу о њиној лепоти, или високом пореклу, или о другима малозначењима различијама. Даље се њина умјестна мишлења и добри одговори уздижу, а шаљиви се досетци за знаке оштроумља сматрају. После се све то у њином присуству пред другима приповеда, а слушаоци децу са ласкавима похвалама — које управо незаслужују — обасипају. Свака учињена послушност или ревност, рачуна јој се у велику заслугу, — ма да су с' тим само своју дужност извршила. Њине се жеље — па ма и не биле са свим умјестне —

одма извршују; па зар она онда себи да неубражавају, да су неки знаменити чланови људског друштва и да неко особено место у њему заузимају? Са друге се пак стране све њине погрешке извињавају и приписују млађаној живости и расуђењу, — и то се пред другима улепшава, да се деца неосрамоте ил' у забуну недоведу. Ето тако се деца навикну сујетну људску част већма, од благородне добродјетељи ценити!

Ако смо ради нашу децу од злих посљедица те страсти сачувати, то јој несмемо добра својства и способности прецењивати, него ваља децу учити, да она то за дарове Свевишњег Творца сматрају, који нам недозвољава над другима се узносити, и који нас с тим обвезује да друге у добрима и лепима предузећима подпомажемо. У дечијем присуству никад њу не похваљујмо и недозвољавајмо да јој други ласкају. Опонијмо децу да преступи и погрешке квар души и тјелу наносе, да дух слабе и ред уништавају. При свакој прилици показујмо им, да немају узрока са лепотом, вештином или другим чим хвалити се, нити се на то ослањати; јер се све то временом лако губи. Упућујмо децу нашу, да Христовој смирености подражавају!

Друга је погрешка слична првој — што се деца не уче право о човечијем задатку и раду судити. Те обмане имају врло рђав уплив на добродјетељ. Деци се богатство и благородство породице обично тако представља, као да ово праву вредност онима даје, који то уживају; и да оскудица човека понижава и увесрећива. Њој се разлика сталежа тумачи; притискује јој се природан нагон спрема сваког се човека пријатељски, услужно и смирено понашати; забрањује јој се са људима од нижег сталежа — ма и доброг владања — дружити; и улива јој се, ако не презрење, оно бар равнодушије спрема оних, који мање блага и различија имају. Богатство и блародство се њојзи лепше од добродјетељи, а сиротиња гадније од греха описује. Доходци, високи позив и увеселења, која децу после неколико година очекују, тако се са живима бојама описују, да она радосно то као своју једину цјел сматрају. — А како се мисли о правом задатку човечијем и о његовом раду? Овако! Не треба ни једну прилику пропустити, при којој се добитак види — па било то ма којим начином задобивено. Живити се мора по уведенима обичајима, па били они добри или рђави, паметни или недотуповни — да нас неби за особењаке жигосали, а сотим нашој

срећи шкодили. Сваки човек треба да зна у садашњем свету живити, т. ј. треба гледати, да се са претворношћу, лукавством и ласкањем свима допаднемо, и да се чувамо оно говори што се мисли, или онако судити као што ствар собом доноси. Така су упутства са којима се деца у светски улазак приправљају, да у њему свој задатак срећно врше! — Онда није чудо, што су с тима представама земљи везани, што су са себичношћу овладани и што *узвишено* немогу да појме, онда није чудо што се у светском метежу од владајуће покварености без одпора дају занети и што се задовољавају са ништавом похвалом да нису злочинци; и онда није чудо што се нимало за дух и срце не-старају, него што за тјелеснима нагонима лете.

Ако смо ради да наша деца те путове, те несмисленице избегну, то јој се морају ти предмети у правом виду представити. Одвраћајмо њу од преваре тјелесних осећаја и од привидне среће, коју спољашни блесак обриче, јер они могу најосетљивије болове и најжешће немире навући. Покажимо јој да се мир савести и задовољство духа врло често у малима и трошним колебама, а врло ретко у сјајнима палатама налази. Кажимо јој, да велике титуле и велика моћ незаслужују уважање, него права и добра употреба истих; да је најнижи надничар у очима божијима важнији од оног великаша, који своју силу над невинима злоупотребљује. Рецимо јој да само грех човека понижава; да је Бог отац тако исто сиротиње као и богаташа, и да због тога један другоме по нашем могућству у нужди помажемо. Поучавајмо децу нашу, да душеван дар и земно благо не треба само на своју хасну употребљавати, него да треба и за оншту ствар, колико је можно, жртвовати!

Трећа је погрешка та, што се деца више на прописе, него на добре примере упућују. Прописи немају тако дубок и трајан утисак на децу, као примери; јер осећај и уображење је у деце већма изоштрено од ума, и она су више склоњена, да подражавају оном, што виде и чују, него да ваљаност тога са промишљењем испитују. Искуство нас учи, да и најбољи разлози нису у стању рђавима примерима на пут стати; а да добри примери и при оскудици поучења много добродјетељи принашају. Небројено има примера да родитељи својој деци добре и лепе прописе дају, али они сами на очиглед њојзи те прописе газе; — таки примери све прописе уништавају!

Ако смо ради да сладак плод среће уживамо и да нам

деца знају шта је правда, љубав ближњему и добротинство, то нека она буду сведоци, да ми то љубимо! Изнесимо јој свако неправедно и немилостиво дјело пред очи, онако какво је, да се она од њега гнушавати морају. Радујмо се са њом сваком добром дјелу и непуштајмо од нас потребне и ожалошћене без утјехе! Избегавајмо са речма понашањем и радом све оно, што би децу могло на лакомислене мисли и захтеве навести. Покажимо, да се можемо и од оних страсти уздржати и без њи бити, које би нам иначе пријатне биле. Не поступајмо сурово са онима, који су нам покорност дужни, и покажимо да их за браћу сматрамо! Опраштајмо онима који су нас увредили, и нетражимо освете над њима!

Ако тако, драга браћо, радили будемо, то онда можемо пред сваког човека изићи и рећи, као што је пророк Исаија рекао: „Ево ја и деца коју ми је дао Бог.“ (8., 18.)

ИЗВЕШТАЈ

о раду поджупанијске учитељске скупштине вировитичке.

(Продужење)

Известитељ чита редом резолуције, које гласе :

1. „Приговори да пучка школа градивом науковне основе прописане наредбом високе кр. зем. владе од 24. коловоза 1875. бр. 2949. претбутеређује школску младеж оправдани су с педагогичко-дидактичкога гледишта.“

2. Да се ти приговори уклоне а циљ се народне школе не промаши треба у науковном градиву провести ове промене :

а) Нека се у науковној основи пропише примерено градиво за зорну обуку.

б) Код читања за II. разред нека се из науковне основе испусти умно читање и језикословно разлагање штива.“

3. „Од пословних саставака нека се узме: рачун, намира и задужница.“

4. „Уз непромењено словничко градиво прописано за II разред, нека се узме: властита имена, склањање имена без изнимака, разлика између извесних и неизвесних придавника, склонитба заимена и бројника, глагол трајни и довршни, три главна времена, раширена изрека и правопис. Ово словничко градиво нека се размерно подели на поједине разреде.“

5. „Из земљописа нека се проучи наша домовина и наш народ, нека се упознаду сусједне земље и народи, и спомену покрајине, којима управља наш прејасни владар.“

6. „Из повести нека се упознају најзнаменитије особе нашега народа.“

7. „Из природописа нека се узме у III. разреду од домаћега природописа: животиње користне и штетне господарству, господарске билине

www.unk.hr

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

и руде најпотребније у практичном животу, — У IV. разреду нека се градиво III. разреда укратко понови и к тому још дода и иноземне домаће животиње, иноземне билине и руде, које код нас у трговини и обрту највише долазе.“

8. „Из природословља нека се узме: појави топлине, ваздуха, воде, светла, магнетизма и муњине, к тому популарна поука о човечијем тијелу, неговању истога, чувању здравља и дворби болесника.“

9. „Из рачунства нека се узме са целима једноименима бројевима, и са десетичнима сломцима.“

10. „Из геометријског обликословја треба узети у III. разреду: коцка, бридњак, шилник, ваљак, чуњ и кугла, кут, трокут и четворокут, вишекут, и разни облици на њихову темељу. У IV. разреду точније познавање кута, трокрута, четворокута и вишекута. Оплошје и усебина коцке и бридњака.“

11. „Из теловежбе предузети:

а) Просте лакше редовне вежбе, к тому више неговати народне игре.

б) Научовно градиво из појединих предмета за сваки разред точно прописати.

ц) Научовном основном прописано учевно градиво обрадити у школским књигама према доби и душевној способности ученика.

д) Без разлике на број учитеља саставити једну научовну основу узев обзир на минимум учевнога градива са једним учитељем.

е) Код састављања нове научовне основе позвати у енкету по неколико врстних народних учитеља из свих врсти школа.

ф) Школе подпуно обскрбити ваљанима училима.

г) На марљив полазак школе свестрано пазити.

х) Велике школске празнике пренети у месеце липањ и српањ.“

По прочитању резолуција, пријавило се је у специјалној дебати више за и проти говорника, а по окончању исте бише 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. и 10 резолуција известитељева забачене, а 9. и 11. са неком променом примљене, дочим је за прву један члан скупштине своју резолуцију предложио, која је и примљена. Потоме примљене резолуције овако гласе:

I. „Садања научовна основа непреобтерећује својим садржајем школску младеж, само ваља учитељу учевно градиво методички удесити према сватљивости дечијој, преобтерећењу нека буде лек добра метода.“

II. „Из рачунства нека остане све као досад по научовној основи, само нека се испусти писмено рачунање са прости сломци у све четири врсти.“

III. „Школе треба подпуно обскрбити ваљанима училима.“

За тим позове г. председник другога известитеља, Стевана Сушу, да извести скупштину о основи са два учитеља.

Известитељ Суша одустаје ради краткоће времена од читања своје расправе, и заговара у начелу научовну основу, те навађа, да основа непреобтерећује школску младеж, него да се преобтерећење има приписати другима одношајима.

Пошто се нитко за реч у генералној дебати пријавио није, прешло се је на специјалну расправу.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Известитељ чита своју I. резолуцију: „Приговори да пучка школа градивом науковних основа прописаним наредбом од 24. коловоза 1875. бр. 2949. преобтеређује школску младеж с педагогичко-дидактичкога гледишта јесу нетемељити с разлога:

а) Што зрела деца уз марљив рад учитељев све прописано лако сваћати могу.

б) Што сви народи исте предмете у својима школама негују, и ми би се натражњаци показали, кад би који из народне школе изтиснули.

в) Сви се ови предмети у јавном животу употребити могу и од опште су вредности, јер младеж у толико образују да данас сутра самостална и слободна у својем раду постане.“ (Продужиће се.)

СВЕТСАВСКА СВЕЧАНОСТ У СОМБОРУ.

Празник просветитеља србског Светога Саве прославили смо и ове године у Сомбору најсвечаније.

Кад је прво звоно на службу Божију звонило освећена је водица у просторијама средредне народне и више девојачке школе у присуству управитеља и свију учитеља и учитељица као и све школске младежи. Службу Божију у Св Ђурђевској цркви служио је најпречастнији господин протопресвитер с ђаконом, а на служби чињен је спомен умрлим трудбеницима и добротворима учитељске школе наше и освећено је кољиво исте школе. Мешовити приправнички лик под управом својега наставника г. Драгутина Блажека одпојао је целу службу Божију по композицији К. Станковића. По свршетку црквене светковине ишли смо с литијом у учитељску школу, којом приликом је толико народа било, да су јелва свештеници и наставници учитељске школе са својим ученицима могли кроз порту и ходник у велику дворану учитељске школе доћи. Ту освети г. протопресвитер са два свештеника и два ђакона водицу, а затим је привремени катихета и свештеник преч. г. Младен Борђошки говорио слово о дечијем васпитању, које је затим овом уредништву предао, и које у данашњем броју озго саобштавамо. Слово је било од многобројног народа пажљиво саслушано и са бурним усклицима пропраћено; затим се одпоје свето савска песма и поднесе присутнима кољиво да окусе. После тога уз пратњу звона и појање тронара Светоме Сави врати се литија у храм Божији, а са тим се и ова лепа црквено народна светковина заврши. В.

ПЕВАЊЕ СВЕТСКИХ ПЕСАМА

и теме за декламовање у народним школама.

Ми с певањем светских песама и са темама за декламовање стојимо и данас у школи врло неуређено. Нема ни у наставном плану ближих одредења, него се само каже: да деца појетичке саставе, које лепо читати знају, уче на памет и да декламују, а неке и да уче певати; а код певања се каже: да имају деца да науче певати и неке одабране светске песме, што се у читанкама налазе. Ово је дакле остављено готово са свим на вољу учитељима, те овако се и ради у свакој школи другчије а у многој никако, ил врло неудесно. Има где се декламују и певају песме не само из читанака, него и друге, па ту их има и врло незгодних; нити су арије побрже и веселије, нити је текст за дечија осећања.

Онда кад су читанке састављане и наставни план прописан, није се ни дало одабрати, као што би се сада то могло учинити. Данас има песмица за декламовање на избор и у збиркама и књигама, а особито у

„Невену,“ „Голубу,“ „Сричету“ па и у Хрватским листовима. И листови сви доносе непрестано лепог градива за рецитовање и декламовање. А тако има данас и лепих арија у нас, у хрвата, мађара, чеха и немаца стављених на поте; има дивних дечијих побржих и веселијих песама, које оживе децу; има у нас и лепих народних побржих и за игру удешених текстова, па да остане деци, док су жива, најлепших песама за рецитовање и певање, те снажење душе.

Према томе умољавају се господа учитељи и други родољуби, који се овим баве, да поименце означе најлепше песме и арије, и то за сваки разред школски бар по пет песама за декламовање и пет за певање, а ко не би знао толико, него само по неку, која се деци особито допада, нека и ту по неку саопшти овом уредништву, да би могли то преко „Школскога Листа“ свима учитељима и свима школским пријатељима саопштити.

МУЗИКАЛНИ КОНЦЕРТ У БЕОГРАДУ.

У Београду је 10. Јануара о. г. приредило тамошње певачко друштво под управом свога ликовође (а некадањег ученика српске учитељске школе у Сомбору) г. Јосифа Маринковића величанствени концерт, какви се не само у Београду досада никада давао није, него му ни у целом српству равна не беше.

Ово је друштво по штатутима најстарије у српству; покровитељ му је Њег. Височанство српски престолонаследник Александар; председник је од дуже времена познати наш сликар и професор г. Стева Теодоровић.

На три недеље унапред беше објављен концерт, па већ првих дана беху у големим просторијама позоришне зграде сва места распродана тако, да доцније нико (ни протекцијом ни положајем својим) немогаше будикаква места добити, осим што се орхестар подигао и ту 2 реда столица страним гостима уступљено би. — Са великим нестрпљењем се очекивао овај концерт. А и како да не, када се толико огромни распоред нанизао све по избор музикалија с једне стране; а с друге пак певачи ће се опет сви у сељачком народном српском оделу први пут јавно приказати.

У 8 часова беше кућа дубком пуна, када се подиже завеса. Певачи десну, певачице и деца опет леву страну позорнице закрилише. — Ту видесмо девојке, младе и жене готово по сваком округу Србије верно обучене; међу њима беше особито диван костим: госпођице Димитријевићеве (млада из крајинског округа са убрадачем и цвећем као неки лепи клубук), госпође Полексије Теодоровић (српска жена) и госпођица Марковић и Радичевић (девојачко). Међу певачима се допаде најбоље момак из ваљевска округа. И дечица беху љупка. Мали Теодоровић имађаше одело по македонски (или неки веле по рисански), а још мањи син угоститеља „Код Крста“ црногорско. — Већ ова дивна, невиђена појава народних певача очара публику потпуно. — Али тек сама продукција појединих тачака у програму изазва нечувено бурно плескање, изазивање и одобравање.

Већ се беху три тачке програма свршиле, када дође и двор српски са Њих. Величанствима краљем Миланом и краљицом Наталијом. Усхићење већ раздрагане публике постаде још бујније, када угледа љупка лица владалачка и њихов пијетет српској и славенској музици. За тили часак прође кроз дворану вест, да је костимисање певача у народном руву замисао, дело и поклон краљице Наталије, која и иначе вазда првенство срп. нар. производу, рукотвору и ношиву и у самим својим дворским свечаностима даје, и ово штити и увађа. Слава руској кћери, која

са српског престола Србину указује и узноси, верно српско благо и лепоту народног обичаја! — Завеса се нагло опет подиже, а певачи мимо програма ударише у народну химну: „Боже правде.“ — Публика листом устаде на ноге, а и краљ и краљица стојећи саслушаше овај славопој.

Концерт се састајао из I. и II. дела. Трајао је све до 11¹/₄ часова ноћи. — Истина, да појединих пијеса беше у програму само 14—15, али неке беху тако велике, да заузеле по 30 и 45 минути времена! У првом делу јако се допаде соло певање гђе Месаровићке; даље „Јадна мајка“ Ј. Јовановића, а композиција Ј. Маринковића са чистим српским музикалним нагласцима и особито још „Руске народне песме“ од Д. Славјанског (међу овима ванредно број 2. „Калинка, малинка моја,“ бр. 5. „Как' у наших у врот“ и бр. 7. „Как' на горје Калина“).

По врхунац лепоте беше тек у II. делу, где је приказан други псалом („Вскују шаташасја јазници“), духовни концерт од Руса Малашкина. По Београђане беше овај нови приказ двојином значајан, једно по славенском компонисти, а друго по песми православне цркве. — У Русији је већ обична ствар, да се приређују духовни концерти, где се најтеже, али и најлепше композиције на душевно и религиозно сазидање православних хришћана приказују. — У нас је ово новина; и ми честитамо управи певачког друштва, што је са овим псалмом први почетак преузела, па дај Боже, да одсада ни једне српске беседе, седа и концерта не прође без приказа по којег већег комада наших црквених напева.

Псалом је овај по себи дугачак и трајао је ¹/₂ часа. Музика је у њему и по лепоти мелодија и хармоније ванредно прекрасна, силна и снажна; а у месту: „прогњевајетеја Господ“ чисто осетисмо све страховите разуздане силе неба, земље и пакла око нас. Па и вештачки приказ овог лепог, али тешког псалма беше ванредно прецизан тако, да је сва публика занесена остала. Неки хоће да су чак и влажне очи у краљице Наталије опазили при концу овога дивнога псалма. — Штета, што компониста псалом овај још штампао није, те се засада још ни од кога добити неможе (Београђани су добили на послугу од Славјанског уз поштenu реч, да га ником даље давати неће, док штампано не буде), па ће наши Срби дуго још овог прелепог музичког створа лишени бити.

Последња пијеса „Пето коло песама“ од Ј. Маринковића мораде се такођер поновити, јер је у њему све по избор бисер из наше богате музичне ризнице.

Двор је са пажњом остао на концерту све до последње 2 пијесе, а то је и сувише много времена.

Београдско српско певачко друштво је овим концертом стекло заслуге и себи и по српство. — Себи по томе, што је за једно вече савладало тако огромни материјал (а при том и уметнички извело), што се скоро за немогуће држи, да људи издржати могу. — По српство је добит још та, што је указан пут: у каквом оделу ваља певачи да приказују српске и славенске напеве.

По примеру овога друштва ваљало би да ходе и сва остала наша друштва, пак ће онда уметност песма и свирка наћи и у наше публике достојна одзива и поштовања.

Слава вредним и послушним певачима, а највећа слава буди вредноме компонисти и ликовођи тог друштва а некадањем ученику сомборске учитељске школе г. Јосифу Маринковићу!

Ј. К. Б.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Светосавска светковина у српским народним школама.) Празник просветитеља српског Св. Саве 14. Јануара о. г. прослављен је у српским црквама и у школама, гдегод има честитих за веру и народност своју заузетих православних Србаља. Са свију страна стижу нам гласови о

школским светковинама и о беседама, што су држане на тај дан. Ми их неможемо због маленог простора листа овог штампати, али нам светковине те служе за пријатни доказ, да су Срби сви и свуда доиста заузети за одржање свог највећег блага, а то је света вера православна, мила наша србска народност, и просвета у духу свете вере наше и на матерњем језику нашем. Дај Боже, да се овај жарки пламен љубави к светој вери православној, србској вероисповедној школи и просвети народној одржи и ојача у данашњим нашим немилим околностима, те да тако сачувамо сви и свуда светосавско достојање наше, ал не само речма и светковинама, него и делом, љубећи и бранећи вероисповедну србску школу нашу, и настојавајући да нам се силом покомунаљене србске православне школе, то наслѣдство од просветитеља нашег Св. Саве, законитим путем поврате, а оне, које смо до данас сачували, да се одрже умноже и разширују, те да распростиру праву просвету у многострадалном народу нашем. То од нас захтева дух просветитеља србскога, то захтева срећа и благостање народа нашег!

(Наименовања.) Редовна учитељица на државној основној школи у Јасенову Марија Попова од вис. кр. угар. министарства просвете и црквених дела у том свом звању потврђена је. — За учитеља у Станчеву изабран је г. Љубомир Марковић.

Адолф Марковић (?) учитељ у Ст. Пазову премештен је за учитеља у Сурчин. — Миле Бурић из Бухаче и Марко Веји из Мочила (у Хрватској) променили су се местом по дозволи вис. кр. хрв. зем. владе.

Свршена приправница и испитана учитељица србска госпођица Милева Краљевачка из Каменице наименована је за заменицу учитељску у школи Врежанској у округу Пожаревачком у Србији.

(Умировљење.) В кр. угар. министарство за богочаст и јавну наставу изволило је немоћном учитељу србском у Фенлаку г. Светозару Моцики из државног пензионог фонда годишњу редовну мировину од 100 ф. определити. *)

НЕКРОЛОГ.

Карло Кер прослављени немачки педагог, преселио се у вечност лицем на наше Богојављење о. г. у Ерфурту. Покојник је био образац ваљаног учитеља и најславнији практични педагог нашега времена; написао је много педагогијских дела, од којих је најславније „Praxis in der Volksschule,“ које је на србски превео и за србске околности у нечему прилагодио садањи министар просвете у Србији г. Ст. Д. Поповић под насловом „Рад у школи.“ У идућем броју саопштићемо животопис овог славног мужа и учитеља. Слава му!

Др. Карло Фолкмар Стој изврени педагог нашега времена, професор педагогије и филозофије на свеучилишту у Јени управитељ тамошњег педагогијског семинара, упокојио се 23. Јануара по новом о. г. — Рођен је био 22. Јануара 1815. и тако је доживио управо 70. годину. У семинару његовом изобразили су се многи учитељи и долазили су млади људи са свију страна да предавања његова слушају. Међу овима је било и више Србаља. Еванђелички семинар у Вјелицу (у Аустријској Слезiji) пре 25 година организовао је овај муж показавши ту, како се може са малим средствима ваљано удесити васпитање и настава народних учитеља.

Атанасије Чурлић архимандрит и подпредседник конвисторије далматинске, који је у своје млађе доба служио као професор у богословији Задарској, преселио се у вечност у 77. години свог живота 22. Јануара у Задру, и сарањен је у манастиру Крки. Од своје малене плате скромно

*) Због нагомиланог материјала тек ћемо у идућем броју моћи саопштити под „Разно“ имена оних врлих добротвора, који „Школски Лист“ сиромашним обштинама на дар шаљу.

www.unin.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

живећи основао је 1875. године закладу од 2700 фор. за подпомагање сиромашних србских ђака. Пред смрт своју све што је имао поделио је на добра и богоугодна дела, оставивши обилату помоћ заклади за свештеничке удовице у епархији Далматинској, а себи најкраснији и вечати спомен међу својима.

Никола Илић, умировљени србски народни учитељ у Вршцу преселио се у вечност у 76. години својој 18. Јануара о. г., и сахрањен је у Вршцу 20. Јануара. Покојник је 1830. године свршио учитељску школу у Сџмбору и делао је као ваљан учитељ у Вршцу више од 40 година, вршећи своју дужност у школи и у цркви најревносније, па и кад је у старости својој заслужену мировину добио од општине вршачке, радо је и свесрдно у цркву ходио и као први тотор успенске цркве по поверењу општине светој цркви је послужио. Са њиме је сахрањен олет један од најстаријих србских учитеља.

ШОЗИВ.

Браћо учитељи! Друг наш Младен Каленић бивши учитељ у Грабовци, паде од крвничке руке дана 9. (21.) Новембера минуле године, оставивши после себе сунругу са троје нејаке дечице, од којих је најстарије у петој години.

Кратким својим службовањем, није Младен постигао право на мировину, те су му и сунруга и дечица у највећој оскудици.

И сами смо сироти, пак познајемо добро и материалне прилике учитељства; али ће братинска љубав смоћи ма и најмању подпору Младеновој сирочади. Нека дакле сваки према своме стању учини колико може.

Прилози нека се шаљу на адресу: Гига Војновић, равнајући учитељ Шид (Срем), који ће у своје време о свему томе тачан рачун јавно положити. — У Шиду, 10. (22.) Јануара 1885.

*Гига Војновић равнајући учитељ, Мита Гудурић учитељ,
Светислав Теодоровић нар. учитељ, Борђе Јосић учитељ.*

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— У Сиригу у Торонталској жупанији, тражи се учитељица на новоустановљену женску школу с платом од 300 фор. а. вр., 50 фор. у име станарине и слама за зимњи огрев. Молбенице се шаљу до 15. Фебруара по нашем на г. Светозара Белеслајног, председника местног школског одбора у Сиригу (Szöreg).

— У комуналној (?) школи у Срб. Крстуру у жупанији Торонталској тражи се учитељ; плата је 300 фор., стан и башта од $\frac{1}{4}$ ланца, 15 фор. за повторну школу и 12 фор. у име огрева. Молбенице се до 20. Фебруара поднети имају председнику м. школског одбора Моци Шећери у Срб. Крстуру (пошта Бала).

— Тражи се учитељица за једну девојчицу од 11 година у једној отменој србској породици у Мухачу. Услови су ови: 1) васпитатељица има бити православне вере србскиња и свршена србска приправница; 2) оком србског језика, на коме ће предавати, треба да зна добро немачки и нешто мађарски. Поред целог аужитка у кући, под којим се разумева стан, храна и прање, имаће још и месечну плату од 10 фор. а. вр. и у име путних трошка врати ће јој се свата од 10 фор. Сведочење се најдаље за 14 дана после ове објаве имају послати на адресу: Seiner Wohlgeboren Herrn Dionys Jankovics königl. Unterbezirksrichter, in Mohács (Baranya).

Оне црквене општине, којима смо за школу њихову у смислу наредбе високог Школског Савета послали подпуне бројеве (1—16) „Школскога Листа“ од 1884. године, умољавамо, да нам за исте 1 ф. 50 новч. накнадно пошљу, а које су ирви број „Школскога Листа“ од ове године примиле, сматрамо за овогодишње претплатнике и молимо да нам предплату од 1 ф. 50 нов. што скорије путем поштанске упутнице доставе.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.